

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน นับว่าเป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงของระบบการจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่พัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง ดังนั้น การศึกษาจำเป็นต้องมีบทบาทในการช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้เป็นผู้ที่มีความสามารถทางการคิด กล้าคิด มีนิสัยรักการแสวงหาหาความรู้ด้วยตนเอง และรู้จักแก้ปัญหาอย่างชาญฉลาดโดยใช้หลักการและเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 24 ที่ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาและ 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 15-16)

การปฏิรูปการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้ให้เกิดความสำเร็จนั้น คือ ครูผู้สอนนั่นเอง สำหรับยุทธศาสตร์การเรียนรู้ ได้แก่ การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (หรือเป็นศูนย์กลาง) ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นไม่ใช่สอน โดยครูเป็นผู้บอก แต่ครูต้องใช้เทคนิคการจัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยเอง โดยยึดผู้เรียนเป็นหลักให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ได้คุณภาพและมาตรฐาน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สมอง (สติปัญญา) จิตใจ และวิญญาณ ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตที่ให้อยู่ร่วมกันในระบบสังคมได้อย่างมีความสุข

ครูผู้สอนต้องพัฒนาการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 27) ในมาตรา 30 ว่าด้วย ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจั เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ดังนั้นจะ

เห็นว่า กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนมีความสำคัญมากเพราะผู้สอนต้องนำเทคนิค กระบวนการจัดการเรียนการสอนใหม่ๆ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ค่านิยม การจัดการ และมีทักษะ ในการคิดแก้ปัญหา เห็นคุณค่าในการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน

สำหรับในหลักสูตรสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ได้กำหนดเรื่องความ ปลอดภัยในชีวิตให้อยู่ในสาระการเรียนรู้ด้วย ซึ่งอยู่ในมาตรฐาน พ 5.1 : ป้องกันและหลีกเลี่ยง ปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรง (กรมวิชาการ, 2544 :15) โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3 ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไว้ว่า 1) วิเคราะห์ปัจจัย และพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ ความปลอดภัยและปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักของความปลอดภัย 2) เข้าใจและเห็นคุณค่าของกระบวนการสร้างเสริมความปลอดภัยให้ตนเองครอบครัวและชุมชน 3) ใช้กลวิธีต่าง ๆ เพื่อการป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ 4) สามารถตัดสินใจและ แก้ปัญหาเมื่อเผชิญภัยอันตรายและสถานการณ์ที่คับขัน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เป็นการศึกษาด้านสุขภาพที่มีเป้าหมาย เพื่อ การดำรงและการสร้างเสริมสุขภาพและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ครอบครัว และชุมชนให้ ยั่งยืน ช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาความมั่นใจในตนเอง และความสามารถของตนเอง เกิดวิธีการเรียนรู้ด้วยพลัง มีความสามารถในการนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ ช่วยให้ผู้เรียน เกิดความตระหนักและรับผิดชอบต่อสุขภาพ และสรรพภาพทางกายของตนเอง ตลอดจนมีส่วนร่วม ในการสร้างความมั่นใจในชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและความปลอดภัยของผู้อื่นบนฐานของความเป็นไทย

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเรื่องความปลอดภัยในชีวิต ต้องศึกษา เทคนิคการสอนเพราะวิธีการสอนมีหลายวิธี เช่น การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ การสอนแบบศูนย์ การเรียน การสอนแบบโครงงาน การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนและการสอนแบบสืบสวนสอบสวน ผู้สอนจะใช้กระบวนการการสอนอย่างไรต้องให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาด้วย ซึ่งในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจการสอน 2 วิธี คือ การสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กับ การสอนแบบมีส่วนร่วม เพราะวิธีการสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Self - directed Instruction) เป็นการสอนที่มุ่งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนเรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคลโดยผู้เรียน ต้องสร้างพฤติกรรมในการเป็นนักแสวงหาใฝ่หาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง (กรมวิชาการ, 2544 : 11) การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นวิธีการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยอาจศึกษา อย่างอิสระจากห้องเรียน ศึกษาตามความสนใจ ความถนัด ความต้องการของตนเองจากสื่อ อุปกรณ์ ที่มีอยู่ในแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาหรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ ผู้เรียนอาจศึกษา ตามลำพังหรือครูเป็นผู้ให้เอกสารใบความรู้แล้วให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นรายบุคคล ดังนั้น

จึงพอสรุปความสำคัญของการเรียนรู้แบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ยอมรับว่า ผู้เรียนมีความสามารถที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อที่จะช่วยให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุขและเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต และแบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้สอนให้ผู้เรียนใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม ทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ที่ทำทาบอย่างต่อเนื่อง มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ทำให้เกิดการขยายเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่กว้างขวางมีการสื่อสารโดยการพูดหรือการเขียนเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและนำไปสู่ความคิดรวบยอด อาจเกิดโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่มแล้วครูเสริมต่อให้สมบูรณ์หรือครูนำทางแล้วนักเรียนเป็นผู้ประสานต่อจนความคิดนั้นสมบูรณ์ และต่อไปให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เกิดเป็นแนวปฏิบัติของผู้เรียนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและภูมิใจในตนเอง รูปแบบการสอนที่มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม ได้ฝึกฝนทักษะกิจกรรมการเรียนรู้ การบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตาม เกิดความสุขในการอยู่ร่วมกัน เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ต่อครู ต่อเพื่อน ต่อสถานศึกษา และต่อสังคม จะเกิดขึ้นได้เองเมื่อการเรียนรู้เป็นการเน้นกระบวนการหาความรู้ร่วมกัน ฝึกฝนในการตัดสินใจเลือกในสิ่งที่มีคุณค่า กระบวนการเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า การเรียนร่วมกัน หรือการเรียนแบบทุกคนมีส่วนร่วมหรือแบบผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ (โกวิท ประวาลพุกษ์, 2545 : 33)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าใจความต้องการของตนเองจากการเรียนเป็นรายบุคคลและค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนการสอนแบบมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดผลดี คือ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เนื้อหาวิชาจากการมีส่วนร่วมทางความคิดและได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำวิธีสอนโดยการใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองกับการสอนแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเรื่องความปลอดภัยในชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองกับวิธีการสอนแบบมีส่วนร่วม และเพื่อต้องการทราบว่าวิธีสอนวิธีใดจะทำให้ให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากัน อันจะเป็นแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองกับวิธีสอนแบบมีส่วนร่วม เรื่องความปลอดภัยในชีวิตของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความปลอดภัยในชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองกับวิธีสอนแบบมีส่วนร่วม

3. ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า การสอนโดยวิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองกับวิธีการสอนแบบมีส่วนร่วม วิธีสอนวิธีใดจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากัน เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการป้องกันและแก้ปัญหาเรื่องความปลอดภัยในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนสหศาสตร์วิทยาการ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 132 คน

4.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนสหศาสตร์วิทยาการ จังหวัดสงขลา จำนวนนักเรียน 60 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม ๆ ละ 30 คน

4.3 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

4.3.1 ตัวแปรอิสระ คือวิธีสอนโดยแบ่งเป็น 2 วิธี ดังนี้

- การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- การสอนแบบมีส่วนร่วม

4.3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความปลอดภัยในชีวิต

4.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

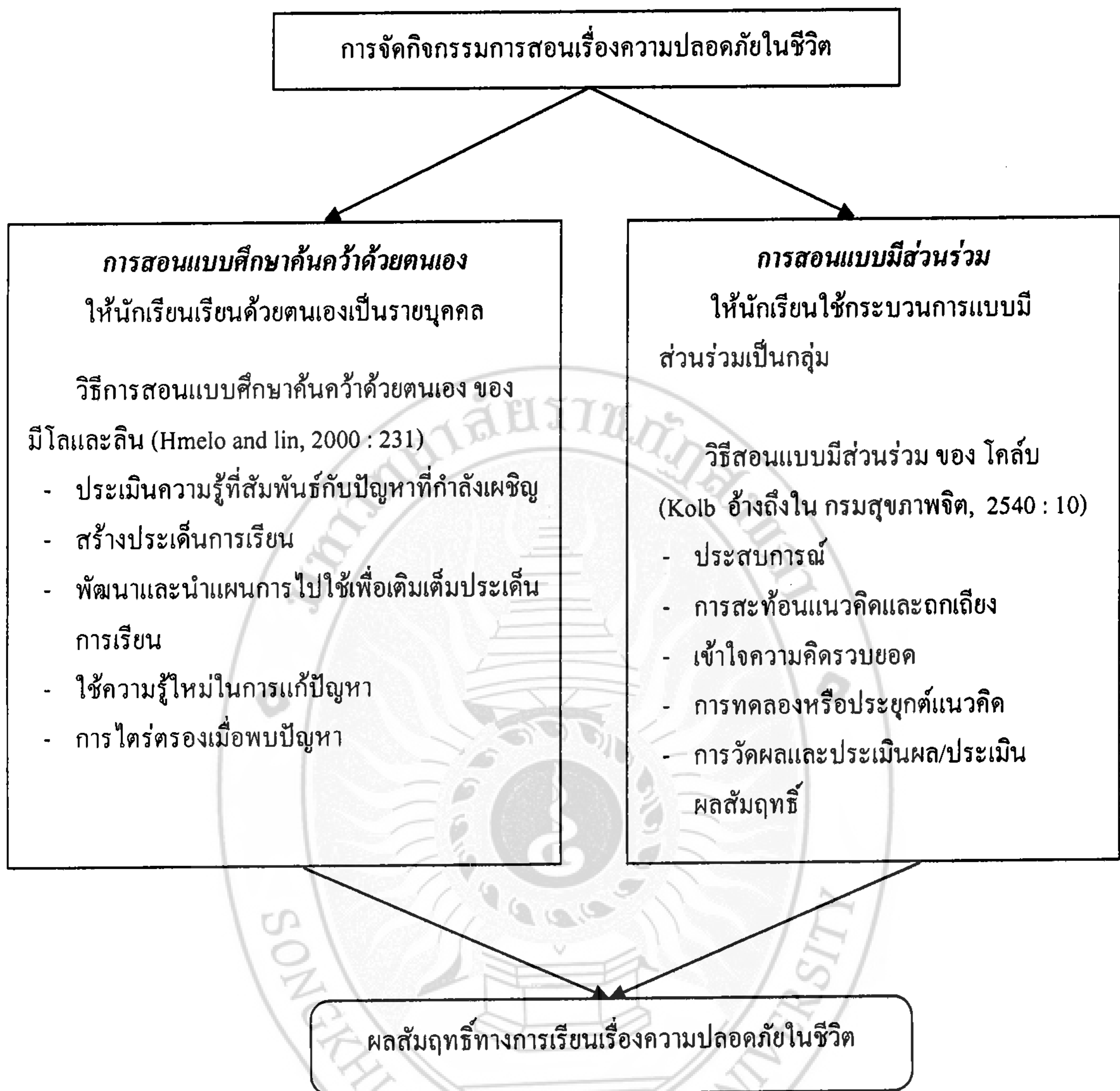
การทดลองครั้งนี้ ทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ใช้เวลาทดลองกลุ่มละ 12 คาบ คาบละ 60 นาที วันละ 1 คาบ โดยผู้วิจัยทำการสอนด้วยตนเองในกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม

4.5 เนื้อหาที่ใช้ทดลอง

เนื้อหาในกลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา เรื่องความปลอดภัยในชีวิตระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

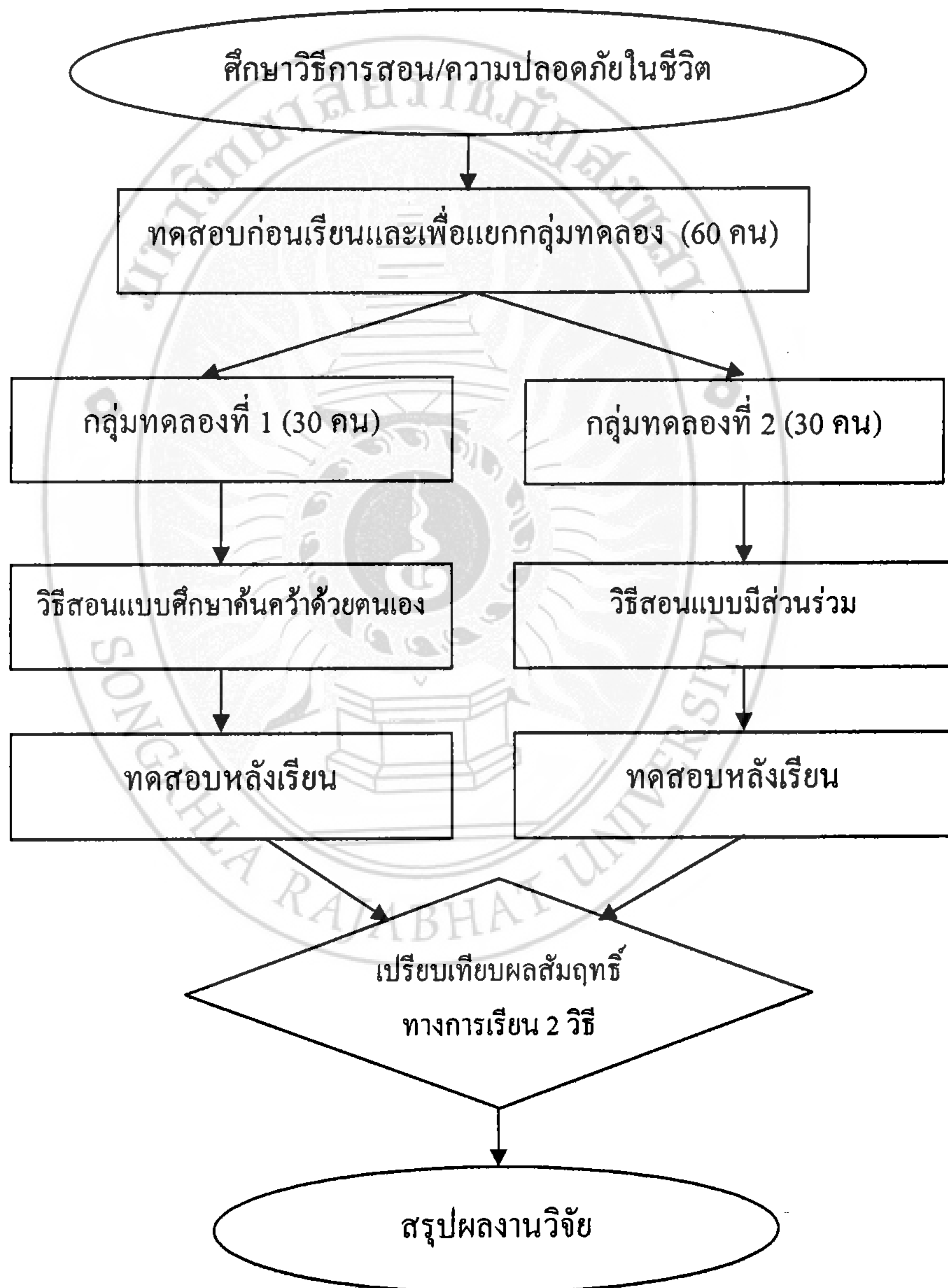
การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในเรื่องความปลอดภัยในชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองกับวิธีสอนแบบมีส่วนร่วม กรอบแนวคิดในการวิจัยสรุปได้ ดังแผนภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองกับวิธีสอนแบบมีส่วนร่วมเรื่องความปลอดภัยในชีวิต

วิธีการดำเนินการวิจัย

จากกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้มาโดยวิธีการทดสอบ แล้วแยกเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม ดังนี้
 กลุ่มทดลองที่ 1 ใช้วิธีสอนแบบให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและกลุ่มทดลองที่ 2
 ใช้วิธีสอนแบบมีส่วนร่วม ซึ่งใช้เวลาสอนทั้งหมด 12 คาบ ๆ ละ 60 นาที หลังจากนั้นทำการทดสอบ
 เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน แล้วนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาเปรียบเทียบ เพื่อ
 สรุปผลการวิจัยโดยวิธีการทดลอง สามารถสรุปได้เป็นแผนภาพประกอบดังนี้

ภาพประกอบที่ 2 แสดงภาพวิธีการดำเนินการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2 วิธี

6. สมมติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองกับวิธีสอนแบบมีส่วนร่วม เรื่องความปลอดภัยในชีวิตแตกต่างกัน

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนจากความสามารถในการเรียนที่วัดจากการเรียนรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์ในเรื่องความปลอดภัยในชีวิต ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ

การสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Self – directed Instruction) หมายถึง ผู้สอนใช้กระบวนการสอนโดยให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นรายบุคคล ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง ผู้เรียนอาจศึกษาตามลำพังหรือครูเป็นผู้ให้เอกสารใบความรู้แล้วให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นรายบุคคล โดยอาศัยวิธีการของมีโลและลิน (Hmelo and Lin)

การสอนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Instruction) หมายถึง ผู้สอนใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบการมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนฝึกทักษะการเรียนรู้ การบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตาม เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสร้างความรู้ร่วมกัน รู้จักนำความรู้เดิมมาสร้างความรู้ใหม่ ด้วยวิธีการหรือกระบวนการแบบมีส่วนร่วม โดยวิธีการของโคลบ (Kolb)

ความปลอดภัยในชีวิต หมายถึง ความปลอดภัยจากภาวะความเสี่ยงด้วยวิธีป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ ตามเนื้อหาของหลักสูตร